

Kansalaisuushakemuksen käsittelyn viipyminen

KANTELU

Kantelija arvostelee 11.12.2023 oikeuskanslerille osoittamassa kantelussaan Maahanmuuttoviraston menettelyä. Hänen kansalaisuushakemusta koskevan asiansa käsittely Maahanmuuttovirastossa oli kantelun tekohetkellä kestänyt yli 15 kuukautta. Maahanmuuttovirasto oli kesällä 2023 arvioinut asian käsittelyajaksi 18 kuukautta ja marraskuussa 2023 noin 20 kuukautta. Kantelussa todetaan, että Maahanmuuttoviraston käsittelyaikatavoite kansalaisuushakemuksille on yksi vuosi. Kun kansalaisuusasioiden käsittely on ollut ruuhkautunut jo vuonna 2021, olisi Maahanmuuttoviraston kantelijan näkemyksen mukaan pitänyt jo ryhtyä toimenpiteisiin ruuhkan pienentämiseksi.

SELVITYS

Maahanmuuttovirasto on antanut selvityksen 29.1.2024 (MIG-24198, 03.01.00, MIGDno-2024-23).

VASTINE

Kantelija on antanut vastineen ja täydentänyt sitä.

RATKAISU

Sovellettavat oikeusohjeet

Kansalaisuuslaissa (359/2003) ei säädetä kansalaisuushakemuksen käsittelylle käsittelyaikaa.

Hallintolain (434/2003) 23 §:n 1 momentin mukaan asia on käsiteltävä ilman aiheetonta viivytystä.

Maahanmuuttoviraston selvityksen mukaan kansalaisuushakemuksen käsittelyaikatavoitteeksi on sovittu 365 päivää sisäministeriön, työ- ja elinkeinoministeriön ja Maahanmuuttoviraston tulossopimuksessa vuosille 2023–2027 (VN/5122/2022).

Tapahtumatietoja

Kantelija on jättänyt sähköisen kansalaisuushakemuksensa vahvasti tunnistautuneena Maahanmuuttovirastoon ja maksanut käsittelymaksun 30.8.2022. Kantelija on tiedustellut hakemuksensa käsittelyaikaa 31.5.2023, ja Maahanmuuttovirasto on vastannut 2.6.2023, että arvioitu käsittelyaika on 18 kuukautta. Kantelija on tiedustellut uudelleen käsittelyaikaa, ja Maahanmuuttovirasto on 21.11.2023 arvioinut, että päätös kantelijan asiassa tehtäisiin toukokuussa 2024. Kantelijan vastineen mukaan Maahanmuuttoviraston internetsivulla oleva käsittelyaikalaskuri näytti tammikuussa 2024 hakemuksen käsittelyajaksi 21 kuukautta ja maaliskuussa 2024 23 kuukautta. Käsittelyn viivästys aiheuttaa jatkuvaa epävarmuutta, stressiä ja ahdistusta kantelijalle.

Maahanmuuttoviraston selvitys

Maahanmuuttovirasto on kertonut selvityksessään käyttävänsä sisäisessä työnjaossaan kansalaisuushakemusten lajittelua niin sanottuihin koreihin. Lajittelun perusteena on muun muassa se, kuinka vaativaa selvitystyötä ja harkintaa kunkin hakemuksen oletetaan vaativan. Kantelijan asiassa kävi ilmi kantelijan asumisaikaan liittyviä seikkoja, jotka edellyttävät tavanomaista enemmän selvittämistä. Kantelijan matkoja ja niiden mahdollista vaikutusta asumisaikaan oli selvitettävä tarkemmin. Sen vuoksi hänen hakemuksensa oli lajiteltu vaativampaa selvittämistä edellyttävien hakemusten koriin. Kansalaisuushakemusten käsittely on ruuhkautunut varsinkin kyseisen korin osalta.

Maahanmuuttovirasto on edelleen todennut, että kansalaisuushakemusten käsittelyajat ovat pidentyneet vuodesta 2021 alkaen. Käsittelyaikoja on pidentänyt erityisesti hakemuskäärän merkittävä kasvu. Lisäksi muutos hakijaprofiilissa on pidentänyt varsinkin tarkempaa selvittämistä

vaativien hakemusten käsittelyaikoja, sillä kyseisten hakemusten suhteellinen osuus on kasvanut.

Maahanmuuttoviraston selvityksen mukaan kantelijalle annetut aika-arviot ovat perustuneet parhaaseen kulloinkin käytettävissä olleeseen tietoon. Tilanteen muuttuessa myös arviota on jouduttu muuttamaan. Viimeisimmän arvion mukainen aika ei ole vielä ylittynyt, mutta myös tämän arvion toteutuminen on epävarmaa. Maahanmuuttovirasto on tiedostanut työtilanteensa ruuhkautumisen ja ryhtynyt sen vuoksi toimiin. Virasto on muun muassa järjestänyt sisäistä toimintaansa aiempaa tehokkaammaksi, tehnyt erilaisia kansalaisuushakemusten käsittelyä sujuvoittavia linjauksia sekä hyödyntää automaatiota entistä enemmän. Kansalaisuushakemusten käsittelyajat eivät ole vielä tyydyttävällä tasolla, mutta virasto jatkaa aktiivista työtään tilanteen kohentamiseksi.

Arviointi

Laillisuusvalvontakäytännössä on yleisesti katsottu, että viranomainen ei voi pätevästi vedota ruuhkautuneeseen työtilanteeseen tai puutteellisiin resursseihin asian käsittelyn viipyessä, vaan sen on pyrittävä huolehtimaan siitä, että sillä on tehtävien asianmukaiseen hoitamiseen osoitetut resurssit ja toimivat työtavat kulloisessakin tilanteessa. Viranomaisen tulee tehokkaalla työnjohdolla, työnteon organisoinnilla ja toimintatapojen kehittämisellä sekä muilla käytettävissä olevilla työnkulkua kohentavilla keinoilla vaikuttaa omaan toimintaansa niin, että lakia kyetään noudattamaan ja asiat saadaan käsiteltyä ilman aiheetonta viivytystä.

Käsittelyaikojen asianmukaisuutta arvioidaan tapauskohtaisesti asian laadun ja siihen liittyvien yksilöllisten olosuhteiden perusteella. Huomiota kiinnitetään muun muassa asian laajuuteen, vaikeuteen ja käsittelyn edellyttämien toimenpiteiden määrään sekä siihen, onko asian käsittelyssä sellaisia vaiheita, joiden aikana se ei ole edennyt.

Käytettävissä olevien tietojen perusteella kantelijan kansalaisuushakemuksen käsittely on viivästynyt. Viivästyminen on osittain johtunut Maahanmuuttoviraston menettelystä. Maahanmuuttoviraston yhden vuoden käsittelyaikatavoite on tässä asiassa selvästi ylittynyt. Vaikka kansalaisuuslaissa ei olekaan määritelty enimmäiskäsittelyaikaa kansalaisuushakemuksille, on asiassa otettava huomioon, että kansalaisuudella on huomattavan suuri oikeudellinen merkitys yksilölle. Esimerkiksi useat osallistumisoikeudet ja eräät muut oikeudet on suoraan sidottu kansalaisuuteen. Kun yksilön näkökulmasta on kysymys oikeudellisesta erittäin merkityksellisestä päätöksestä, on viranomaisen kiinnitettävä myös asian viivytyksettömään käsittelyyn erityistä huomiota.

Johtopäätökset ja toimenpiteet

Kiinnitän Maahanmuuttoviraston huomiota asioiden viivytyksetöntä käsittelyä koskevan säännöksen noudattamiseen.

Pyydän Maahanmuuttovirastoa ilmoittamaan yksilöidyin tiedoin viimeistään 20.9.2024, miten kansalaisuushakemusten käsittelyajat ovat kehittyneet viime vuosina, onko käsittelyaikoja saatu lyhennettyä Maahanmuuttoviraston mainitsemilla toimilla, ja mitä lisätoimenpiteitä käsittelyaikojen lyhentämiseksi on mahdollisesti suunniteltu

Tämä asiakirja on allekirjoitettu sähköisesti.

Apulaisoikeuskansleri

Mikko Puumalainen

Esittelijäneuvos

Elina Nyholm